

فَاِمْشِرْ فِيْكُمْ

“dün” den öğrendikleriminle
“bugün”ü yaşamak
“yarın” larımızı açıklar.

قاموس ترکی

كافة لغات ترکیه ایله لسان ترکیده مستعمل كلمات واصطلاحات عربیه وفارسیه واجنبیهی جامع اوله رق لسانمیزک مکمل لغت کتابیدر.

مؤلفی : شمس الدین سامی

KÂMÛS-İ TÜRKÎ

ŞEMSEDDİN SAMÎ

ISBN: 978-605-61963-7-9

T.C. Kültür Bakanlığı
Sertifika No: 19544

© 2012 - Şifa Yayınevi ve Matbaacılık
Bu dizginin her hakkı mahfuzdur.

1. Baskı

İstanbul, 2012

Yayına Hazırlayanlar

Fazılhak NERGİZ
Aziz ENÇAKAR

Hazırlanmasına Emek Verenler

İsmail Çelik
Sedat Karadeniz
İrfan Güngörür
Tuna Artun

Baskı/Cilt

Şifa Yayınevi ve Matbaacılık
(Sertifika No: 19544)

افاده مرام

لغت كتابي بر لسانك خزانہ سی حکمنده در. لسان كلمه لردن مرکبدر، که بو كلمه لر دخی، هر لسانك کندينه مخصوص بر طاقم قواعد توفيقاً، تصرف و ترکیب ايديله رك، انسانك افاده مرام ايتمسنه يارارلر. ايمدی لسانك سرمايه سی كلمه لرله قواعد صرفيه ونحويه سندن عبارتدر.

دنياده هيچ بر آدم تصور اولنه ماز، که لسانك كافه لغاتنی بيلسين، ويا جمله سنی حفظنده طوته بيلسين؛ وپك آز آدم لر واردر، که لسانلرينی تماميله قاعديه توفيقاً سويليه بيلسينلر. بو حال ايسه هر لسانك جامع اولديغی کلماتدن مرور زمانله بر طاقمنی بادیة نسيانده بر اقوب غائب ايتمسنی، وقواعد مخصوصه سنه مغاير صورتده سويلنهرك، فصاحتدن محروم قالمسنی، والحاصل ككيش وفصیح ايكن، طار وغلط بر لسان اولمسنی منتج اولور.

لسانلری بو انحطاطدن وقايه ايده جك آنجق ادبياتدر؛ ادبياتك يعنی ادبانك بو بابده ايده جكلری خدمتك ايلك خطوه سی ايسه لسانك مكملیتنی تشکيل ایدن كلمه لرینی وفصاحتنی موجب اولان قواعدینی حسن محافظه ايتمكدن عبارتدر. بو ايکی شقك برنجیسی لسانك كافه لغاتنی حاوی مكمل بر قاموس، وایکنجیسی قواعد صرفيه ونحويه سنی جامع منتظم بر صرف ونحو كتابي وجوده كتير مكله حاصل وممكن اوله بيلير.

بونك ايچوندر که تحریری وادبی حالنه كچيرلمسی مرام اولنان هر بر لسانك اڭ اول كلمه لری جمع ايله بر لغت، وقواعدی ضبط ايله بر صرف ونحو كتابلری تدوين ايدلمك اسكيدن بری بر قانون عمومی حکمنه كچوب، حتی بوكون کره ارضك اڭ مهجور طرفلرنده ده ساكن اڭ وحشی اقوامك بيله سويلدكلری لسانلری اوكرنمك ايستين آوروپاليلر او لسانلرك لغت و صرف ونحو كتابلرينی ضبط وتحریر ايتمكدن ايشه كيرشيرلر.

لغاتی وقواعدی مضبوط اولميان لسانك هيچ بر قوت السنه ادبيهدن عد اولنمق ادعاسنه صلاحیتی اوله ماز؛ زیرا بو ايکی كتاب ادبياتك اساسيدر. بنای ادبيات آنجق بونلرك اوزرينه تأسيس اولنه بيلير. لسانك تدنيسنه قارشى بر سد يرينی طوته جق دخی آنجق بو ايکی كتابدر. مكمل بر قاموسی اولميان لسان ثروت طبيعیه سی ديمك اولان لغتلرينی كوندن كونه غائب ايده رك، كندی سرمايه سيله بر شيء افاده ايده ميه جك درجه ده طار اولور؛ ومنتظم بر صرف ونحو كتابی اولميان لسان طوغری سويلنمکی تأمين ايده ميوب، كتيدكجه ده ياڭليش سويلنير، ونهايت بسبتون غلط بر لسان حالنی آليز.

بناءً عليه، لسانی فصیح وككيش بر لسان ادبی حالنده محافظه، ويا بو حاله تحويل وارجاع ايتمك ايستين بر قوم لسانك مكمل بر قاموسنی ومنتظم بر قواعد صرفيه ونحويه كتابنی ايدينمكه سعی وغيرت ايتمك اقتضا ايدر.

بو حقيقت جمله جه مسلم، وكافة اقوم متمدنه نك بو نقطه دن باشلادقلری معلوم اولديغی حالده، بز که، بيلك سنه دن بری تحریری وادبی بر لسانه مالکز، بو قدر مدت ظرفنده لسانمزك نه كلماتنی جمع ايدوب مكمل بر قاموس، نه ده قواعدینی بحق ضبط ايدوب منتظم بر صرف ونحو كتابی وجوده كتير مشذر. بو اهمال وقصورمزك نتيجه سی اوله رق، حد ذاتده خيلي ككيش وزنكين اولان تركجه مز اكثر كلمه لرینی غائب ايدوب، عربی وفارسی به عرض افتقار ايتمدكجه، بر شيء افاده ايده ميه جك درجه ده طار، وكلمه لرینك اصل واشتقاقی بللی اولميه جق صورتده عوامك تلفظنه تابع غلط بر لسان حالنی آلمشدر.

معلومدر که: تركجه آسيانك بتون قسم شماليسنده تكلم اولنان السنه تورانيه زمهره سندن اولوب، الآن اورالرده پك واسع يرلرده سويلنمكده اولديغی حالده، بر شعبه سی ده غربه طوغری ايلريليله رك، آروپا ايله آسيانك بربرينه قارشى اوزاتدقلری ايکی بيوك وكوزل شبه جزيره ده يعنی آناتولی ايله روم ايلينده تكلم اولنمقده در.

ايشته، چغاتيجه اسم سقيمنه مقابل، عثمانليجه ناميله شهرت بولان، وغرب تركجه سی ناميله شرق تركجه سندن تفریقی ده مناسب اولان لسانمز تركجه نك بو شعبه سيدر، که سويلنديکی يرلرك، آسیای وسطی وشمالی به نسبة، ترقی وتمدنه اولان استعداد موقعی وطبيعیسی سائقه سيله، شیوه تلفظ وافاده جهتنجه پك چوق ظرافت ولطافت پیدا ايتمش ايسه ده، عربی وفارسيدن ورومجه وایتاليانجه کبی السنه اجنبيه دن اخذ واستعاره ايتديکی کلمات وتعبيراته قارشى، كندی کلماتدن بر چوغنی ترك وفوت ايتمش، وبو لسانلرك شيوه سنه تبعيته، شیوه اصليه تركيه سندن بر درجه يه قدر آيرلمشدر. مع هذا، شرق تركجه سيله غرب تركجه سی آره سنده کی فرق، ظن اولنديغی کبی، ايتاليانجه ايله لاتينجه ويا اسپانيولجه ايله فرانسزجه آره سنده کی فرق قدر، يعنی بو ايکی تركجه دن هر برینی ديكرندن بسبتون آیری وكندی باشنه بر لسان عد ايتديره جك درجه ده اولميوب، بو فرق آنجق شمالی ايله جنوبی آلمانجه ويا طوسفانه ايتاليانجه سيله ناپوليتان ايتاليانجه سی ياخود مصر عربجه سيله مغرب عربجه سی آره سنده کی

فرق درجه‌سندۀ؛ و شرق تركجه‌سیله غرب تركجه‌سی بر تك لساندر، ایکیسی ده تركجه‌در.

حقیقت حال بو مرکزده ایکن، مبدأ افتراق اولان زماندن یعنی یدی سکز قردن بری تركجه‌نك بو ایکی شعبه‌سنی سویلنلر بیننده هر بر ارتباط و اختلاف کسیلوب، طرفین ادباسنك دخی، تقرب واتحاده بدل تباعد وتباینه چالیشمه‌لری، و املا و صورت تحریر وافاده ده هر ایکی طرفك بستیون آیری برر طریق و اصول اتخاذ ایدوب، بربرندن بستیون بیخبر بولنملری، والحاصل، سکز یوز سنه‌لك اهمال وتسامح وجهالت لسانمزك بو ایکی شعبه‌سنی وهلهٔ بربرندن آیری ایکی لسان صورتنده کوسترمه سبب اولمشدر. آنجق بو شعبه‌لرك ایکیسی ده بحق تدقیق وتعمیق اولنوب، اعتباری و غیر طبیعی اولان املا فرقی دخی برطرف ایدیلنجه، ایکیسنك بر لسان اولدیغی تظاهر ایدر.

بو ایکی شعبه‌نك، مبدأ افتراق‌لردن بری، خانگیسی زیاده تبدل وتغیر ایتمش، و خانگیسی حال اصلیسندۀ قالمشدر؟ بوراسی تدقیق اولندقه، عیان کوریلور، که شرق تركجه‌سی همان اسکی حالنده ثبات ودوام ایتمش؛ وبزم غرب تركجه‌مز ایسه قردن قرنه کلی تبدلاته اوغرایوب، نهایت شمذیکی حالی کسب ایتمشدر.

ایمدی، صرف بزم طرفه عائد اولان بو تبدله ترقی‌می یوقسه تدنی‌می دیه‌جکز؟ ایشته اصل مسئله بونده‌در. بو سؤاله ویريله‌جك جواب ایسه نه صرف مثبت ونه ده صرف منفیدر. بو تبدله لسانمز من جهةٔ ترقی ومن جهةٔ تدنی ایتمشدر. كرك تلفظده وكرك صورت افاده‌ده کسب ایتدیکي ظرافت وعربی وفارسی ایله السنهٔ سائره‌دن آلدیغی حسابسز کلمه‌لره قزاندیغی وسعت شبه‌سز بر تردیدر؛ لکن السنهٔ تورانیه‌نك قاعدهٔ عمومیۀ اساسیه‌سی اولان آهنکه تبعیتی بر درجه‌یه قدر غائب ایدوب، بو آهنکه اصلا اویماز کلمه‌لر وتعیرلر پیدا ایتمی، وخالص تركجه اولان بیگلرجه کلمه‌لری کوشهٔ نسیانده براقوب السنهٔ سائره‌یه عرض افتقارله، عادتاً بر السنه درلوسی حالته کچمی ده البته بر تدنیدر.

خلاصهٔ دیه‌بیلیر: که: شرق تركجه‌سی تلفظجه وصورت افاده‌جه بر آز دها قبا، وبزم غرب تركجه‌مز ایسه چوق دها ظریفدر؛ لکن قاعدهٔ واساساً شرق تركجه‌سی طوغری، وبزمکی ایسه غلطدر. عربی وفارسی ایله السنهٔ اجنبیه‌دن آلدیغی کلمات واصطلاحات سایه‌سندۀ بزم غرب تركجه‌مز دها واسع ایسه ده، صرف تركجه کلمات وتعیراته کلنجه، چغتایجه بزمکندن چوق دها زنکیندر.

تركجه‌نك بو ایکی بیوك شعبه‌سنی اییجه تدقیق ومقایسه ایتدیكمزده، شو حقیقتلره واقف اولورز:

اولا، ایکیسنك ده قواعد صرفیه ونحویه‌لری اساساً بر ومشترك اولوب، بینلرنده‌کی فرق بونلرك آیری آیری ایکی لسان عد اولنمسنی موجب اوله‌جق درجه‌ده دكلدر؛ بالعكس بر لسان اولدقلرینی اثبات ایچون اك بیوك دلیل اشبو قواعد صرفیه ونحویه اتحادیدر.

ثانیاً، املا وتلفظجه اولان فرق برطرف ایدلدكده، هر ایکیسنك حاوی اولدقلری كلمه‌لرك ثلثانندن زیاده‌سی ایکیسی بیننده مشتركدر، که بو ده بر لسان اولدقلرینی کوسترر.

ثالثاً، چغتایجه‌ده خالص تركجه اوله‌رق بر چوق كلمه‌لر بولبورز، که بوكون استانبولده مستعمل دكل ایسه ده، جمله‌سی مجهول دخی اولمیوب، بر طاقمی دونه كلنجه‌یه قدر قوللانیلیوردی؛ واسکی شعرا وادبامزك آثارنده بولنمغله، لسان ادیبمه داخلدر؛ برطاقمی ده آناطولیده الیوم مستعمل اولوب، یالكز بر مقدارلری عثمانلیلر طرفندن هیچ قوللانمیه‌رق، چغتایجه‌یه مخصوص قالمشدر. بونلردن ده بعضلرینك بزم تركجه‌ده مترادفلری اولدیغی حالده، بعضلرینك مقابللری اولمیوب، بز اونلرك یرینه عربیدن، فارسیدن ویا السنهٔ اجنبیه‌دن مستعار كلمه‌لر قوللانیورز. بونلرك ایسه بیانجیلغی وچغتایجه‌ده‌کیلرك تركجه‌لكی مسلم اولدیغندن، بونلره چغتایجه نامنی ویرمك خطادر؛ بونلر خالص وصافی تركجه كلمه‌لردر، که بزجه اهمال اولنوب، اونودیلدیغی حالده، شرقه‌کی همجنسلرمز طرفندن، یعنی تركجه‌نك بشیکی ومحل اصلیمی اولان تركستانده، حفظ اولنمشدر. بونلرك بزجه دخی موقع استعماله قونیه‌رق، احیاسیله، لسانمزك بر قات دها كسب وسعت واستغنا ایتمی هر صاحب حمیتك آرزو ایده‌جکی بر ایشدر.

رابعاً، بزم غرب تركجه‌مزده شرقه‌کی همجنسلرمزك آكلامدقلری بر چوق كلمه‌لر موجوددر، که بونلرك اكثری السنهٔ اجنبیه‌دن مستعاردر، وبعضلری تكلمده مستعمل لغات مولده‌دندر.

لسانمزك بو وجهله تشتت وتفرقه سبب اولان حال ایسه، یوقاریده دیدیكمز کی، مكمل وكافهٔ لغاتی جامع بر قاموسی ومضبوط بر صرف ونحوی اولمامسیدر.

اك غریبی شوراسی که: حاوی اولدقلری كلمه‌لرك یوزده سكسانی اصلا لسانمزده قوللانلمیان وقوللانلمسنه ده احتیاج اولمیان لغت کتابلرینه «لغت عثمانیه» نامی ویرلمشدر، ده صرف تركجه كلمه‌لرك ضبط وتفسیری «معلومی اعلام» قییلندن عد ایدیله‌رك، لزومسز وفائده‌سز عد اولنمشدر. بو فكرده بولنلره قارشى دینله‌بیلیرکه: هر قوم كندی لسانك لغت‌لرینی ضبط وتفسیره محتاج اولمسه ایدی، صرف عربیدن عربی‌یه مفسر قاموسلر، صحاحلر، لعابلر، لسان العربلر، محیط المحيطلر؛ فارسیدن فارسی‌یه پرهانلر، فرهنگلر؛ فرانسزجه‌دن فرانسزجه‌یه بشرلرلر، لاروسلر، لیتره‌لر وجوده كلمزدی. هر لسانك اك مكمل وك مفصل لغت کتابی ینه او لسانده واو لسانله متكلم اولانلر طرفندن ضبط وتدوین اولندیغی حالده، بز نه‌دن، بتون عالمدن مستثنی اوله‌رق، لسانمزك بر لغت کتابی احتیاجندن مستغنی اوله‌لم؟

لکن، مملكتمزده علوم ومعارف ترقی وتعمم ایتدكجه، عاقبت بو حقیقت دخی آكلاشیلوب، لسانمزك مكمل بر قاموسنه اولان احتیاجمز معارفدن بحق بهره‌دار اولان وطن طرفندن آرزو اولنمغه باشلادی. بر لسانك قاموسی او لسانده مستعمل كافهٔ لغاتی جامع واو لسانده قوللانلمیان كلمه‌لردن عاری اولمق شرطدر. بو حالده، لسانمزده مستعمل وغیر مستعمل اولان کلمات عربیه وفارسیه‌یی جامع اولوب ده اصل تركجه كلملردن عاری اولان لغت کتابلری لسانمزك مالی اولمدیغی کی، صرف تركجه كلمه‌لری حاوی اولوب ده بزجه مستعمل کلمات عربیه وفارسیه‌یی واصطلاحات متنوعه‌یی جامع اولمیان کتابلره ده لسانمزك مكمل قاموسی نظریله باقیله‌ماز. «افرادى جامع، اغیارى مانع» تعریفی، هر خصوصده اولدیغی کی، بو بابده دخی دستور العمل اولمق اقتضا ایدر. لسانمز ایچون ترتیب اولنه‌جق قاموس بو لسانده مستعمل كرك تركی الاصل وكرك السنهٔ سائره‌دن مأخوذ کلمات واصطلاحاتك جمله‌سنی جامع، ولسانمزده مستعمل اولمیان كلمه‌لردن عاری اولملیدر.

بویله مكمل بر قاموسه اولان احتیاجمز بوكونکی كونده جمله‌جه مسلم، وشمذی‌یه قدر لسانمزك بویله بر کتابدن محرومیتی نه درجه‌لرده بادئ تأسف اولدیغی معلومدر. آنجق بونك لزومی نه قدر بیوك ایسه، جمع وترتیبی ده او قدر مشكل وپك زحمتلی بر سعی واقدامه محتاجدر.

عمرمك اون ایکی سنه‌لك بر قسمنی ضبط واستهلاك ایدن «قاموس الاعلام» ك ختامنده، لسانمزك مكمل بر قاموسنی ترتیبه سعی ایتمكلكمی خواهشكران معارفدن بر چوق ذوات كرام شفاهاً وتحریراً اخطار ایتمشلردر. هر نه قدر «قاموس الاعلام» ه پیرو اولمق اوزره، كتاب مذكورك ختامندن اول «قاموس عربی» یه بدأ ومباشرت ایتمش ایدیسه‌م ده، مكمل بر «قاموس تركی» یه اولان احتیاجمز «قاموس عربی» یه اولان احتیاجمز دن اقدم ودها عمومی اولدیغندن، «قاموس عربی» یه دوام ایتمكله برابر، بونك دخی ترتیبی حقنده‌کی ابرامات واقعه‌یه اجابت ایتمکی وظائف حمیتدن عد ایتدم.

ذاتاً بویله بر «قاموس تركی» نك تحریری اسکیدن بری منوئ ضمیرم اولدیغی حالده، ترتیبنده تصور ایتدیكم مشكلات جرأتمه بر سد ممانعت چكمشیدی. فكر عاجزانه‌مه كوره، بر قاموس تركی، مكمل اوله‌بیلمك ایچون، تركی الاصل اولان كلمه‌لرك كافه‌سنی جامع اولمق اقتضا ایدر؛ حالبوکه لسانمزك كلمه‌لرینی جمع وضبط خصوصنده شمذی‌یه قدر پك آز همت اولنمش؛ وهر قوم وامتنده لغویونك اسامی وتراجمی مجلدات تشکیل ایتدیکي حالده، بزده بو عمله توغل ایتمکی کیسه دوشونمیوب، لسانمزك کلماتی همان غیر مضبوط بر حالده قالمش اولدیغندن، بویله بر اثرك مکملیتی ممکن اوله‌بیلمك ایچون، تركجه‌ده محرر كافهٔ آثارك تبعيله اكتفا اولنمیوب، بو لسانك سویلندیکی ممالكك جمله‌سنه طول مدت سیاحت، ولسانلرینی ایی بیلن صنوف مختلفهٔ اهالی ایله صحبت ایدیله‌رك، اك نادرلرینه وارنجه‌یه قدر كافهٔ لغات ضبط وقید اولنمق اقتضا ایدر. بو ایسه بر آدمك بتون عمرینی بوگا حصر ایتمسنه متوقف اولدیغی حالده، ینه وهلهٔ اولاده پك او قدر مكمل اوله‌میوب، بربرینی تعقیب ایده‌جك لغویونك تابع مساعی وهمماتيله ومرور زمانله تكمل ایده‌بیلیر.

بو ملاحظه بر قاموس تركینك ترتیبه تشبث خصوصنده نیتمه اوته‌دن بری بر سد ممانعت اولمقده ایکن، بو دفعه ابرامات واقعه‌یه قارشى طوره‌میوب، «ما لا یدرك كله لا یرك كله» كلام حكمت آمیزینه تبعیتله، «كم ترك الاول للآخر» فحواسنجه، بوندن صوگره لسانمزده علم لغتله اشتغال ایده‌جك ادبای استقبال طرفندن قصور ونقایصی اكمال اولنمق امیديله، ممکن مرتبه‌ده والدن كلدیکی قدر مكمل اولمق اوزره، مستعیناً بعونه تعالی، اشبو «قاموس تركی» نك ترتیبه مباشرت ایتدم.

بزجه اهمال وفراموش ایدیلوب، شرق تركجه‌سندۀ مستعمل بولنان خالص تركجه كلمه‌لرك وعلی الخصوص بونلردن لزوملی ودكرلی اولانلرینك درجی، وبو وجهله بونلرك بزم تركجه‌یه دخی قبوليله احیا وتعممیلری خصوصنه خدمت ایتمك اخص آمالم ایکن، مجرد قومیت وجنسیت محبتی تقدیر والتزامله بونلری عربی وفارسی تعبیرات طمطراقکارانه‌یه ترجیح ایده‌جك ذواتك هنوز ندرتی واكثريتك بو فكرده مخالف بولنمسی قسماً بو خدمتدن كندیمی محروم براقمغه بنی مجبور ایتمشدر.

مع هذا، بو قاموسك تركى الاصل كلماتك مأنوس وادباى حاضره وسالفه طرفندن مستعمل اولانلريله، كنديلرى متروك اولدقلرى حالده، مشتقلرى مستعمل بولنان كلمات اساسيهى واحياسى الزم اولان بعض متروكاتى ولسانمزه مستعمل لغات واصطلاحات عربيه وفارسيه واجتبيهنك كافه سنى جامع اولمسنه الدن كلدكى قدر سعى وغيرت اولنه رق، اكثر لغاتك نه كىي تعبيراتده قوللانديغى، واستعماللرينك لزوم ويا عدم لزومى دخى شرح ايدلمش؛ وهر لغتك معانئ مختلفه سى اشارات مخصوصه ايله آيريلوب، ايجابنده مثاللرله دخى ايضاح اولنمشدر.

لسانمذك جمله مشكلاتندن برى دخى عربيدن مأخوذ كلماتك دائما لغت عربدهكى معانى يى حفظ ايتميوب، اكثرىا فرقلى بولنملريدر. عربيده دويه، چوله وچاديره متعلق مختلف معانيستندن صرف نظر اولنوب ده، معانئ اصلياً عربيه سندن يالكز بزجه لازم اولان بر ويا ايكيسنى محافظه ايدنلره ديه جك يوغيسه ده، كلمات عربيه نك بر طاقمى لسانمزه عربيده اصلاً حائز اولمدقلرى بر معنا ايله قوللانيلور، وياخود عربيده هيچ مسموع اولميان بر بادن تصرف اولنيور. مثلاً «احساس، احتساس، استمزاز، مدرر» كىي كلمه لر بو قيبلدنلر. ايمدى لفظاً ويا معنا عربى اولميان وهيچ بر قاموس عربيده بولنميان بو كلمه لر «كلمات عربيه» نامنى ويرهيله جكميز؟ بعض ذوات بويله لرينه «لغات مولده» نامنى ويرمك ايسيورلر؛ لكن معلومدر، كه لغت مولده منسوب بولنديغى لسانله متكلم اولان خلق بيننده تولد وتحصل ايدنه ديتير؛ يوقسه او لسانك ييانجيلرى طرفندن ايجاد اولنانلرينه «غلط» دن بشقه هيچ بر صفت ياقيشه ماز. بز تركجه لغات مولده تشكيل ايدهبيليرز؛ لكن لغات عربيه توليدنه هيچ بر حق وصلاحيتمز يوقدر. بناءً عليه، فكر عاجزانه مه قاليرسه، بو كىي لغتلك بين العوام مستعمل اولانلرينه غلط طريقله عربيدن مأخوذ لغات تركيه نظريه باقمليز؛ مجرد لسان فنى وادبى يه منحصر بولنانلرينى ايسه تصحيح ويا تبديل ايدوب، غلط قوللانمايليز. بونك ايچون، بو قاموسده بو كيلرلك ذكر وتفسيرى صره سنده او وجهله ايضاحات ويريلوب، تصحيح وتبديللرى صورتى دخى اخطار اولنمشدر.

اربابنك معلوميدر كه بو قيبلدن كتابلرده مندرجاتك كثر ووسعتى كافى اولميوب، حسن ترتيب واصل متخذهنك دخى اهميتى پك بيوكدر. مثلاً عربيده فيروز آبادينك قاموسى وبونك شرحى اولان «تاج العروس» ايله «لسان العرب» و صرف تركجه كلمه لر ايچون وفق پاشا مرحومك «لهجه عثمانى» سى علم لغته اهميتدن ساقط كتابلر دكلدر؛ لكن بونلر كافه اصحاب مراجعتك دكل، بلكه يالكز لغت ترتيب ايتمك ايستين لغويونك ايشنه يارايه بيله جك بر اصول وترتيبه در. لغتلى قولاي بولنه بيله جك بر ترتيبده صره لنمش اولمقدن بشقه، معنالى دخى بربرلرندن آيرلوميوب، ولايقى وجهله تفسير ومثاللرله ايضاح اولنميوب، قارمه قارشيق وهپسى بردن آلمشدر. بوندن ايسه آنجق ارباب اختصاص كمال زحمتله ونيجه مشكلاتله استفاده ايدهبيلير. بوندن ماعدا، لسانمذك تركى الاصل اولان كلماتى جامع اولوب ده عربى وفارسيدن مأخوذ لغات واصطلاحات مستعمله ومأنوسه يى حاوى اولميان بر لغت كتابى مثلاً انگليزجه نك فرانسزجه دن مستعار كلماتى يعنى بو لسانك همان نصف لغاتى حاوى اولميان بر لغت كتابنه بگزر، كه بويله بر كتاب ترتيبى هيچ بر انگليز تصور بيله ايتمه مشدر. «قاموس تركى» نه لسانمذك ممتانندن اولان بو كىي كلمات واصطلاحتن محروم اولملى، نه ده «لغت عثمانيه» ناميله نشر اولنان نيجه جسيم كتابلرمز كىي، تركجه ده دكل، عربى وفارسيده بيله استعماللرى اندر اولان غرائب لغات عربيه وفارسيه ايله مملو بولنمليدر.

بزجه مستعمل لغات عربيه وفارسيه يى جامع اولديغى حالده، بو كتابك «قاموس تركى» ناميله تسميه سنه بلكه اعتراض ايدنلر بولنور؛ لكن لسانمذك لسان تركيدر، بو لسانه مخصوص لغت كتابنه دخى بشقه اسم دوشونمك عبثدر. لسانمزه مستعمل كلمه لرلك جمله سى ده، هر خانغى لساندن مأخوذ اولورسه اولسون، حقيقه مستعمل ومعلوم اولمق شرطيله، تركجه دن معدوددر.

لسانمزه مخصوص اوله رق السنه مختلفه يه مترجم نه قدر لغت كتابلى وار ايسه، جمله سنه مراجعت اولنديغى حالده، ايجلرلنده لسانمذك حال حاضرينه واحتياج حقيقيسنه اك زياده موافق ويحق تركجه نك لغت كتابى دينمكه شايان بوندن اون يدى سنه اول تركجه دن فرانسزجه يه اوله رق عاجزانه ترتيب ايتديكم لغت كتابى بولديغى ده، مقام تفخرده اولميه رق، اعترافه مجبورم.

ينه تكرار ايدرم كه: لسانمذك كلمات اصليه سى هنوز تماميله ضبط اولنمديغى كىي، بزجه مستعمل لغات عربيه وفارسيه دخى لايقيه تعين ايتمديكندن، وسائر بويله مشكلاتدن طولاي، شمديلك هر جهته مكممل بر قاموس تركى ترتيبى پك متعسر اولمغله، ميدانه قويدىغم بو اثرلك دخى او درجه ده مكمليتنى ادعا ايدهمم؛ لكن هر حالده لسانمز ايچون ديكر لغت كتابنه احتياج براقميه جق بر حال وصورته اولمسنه فوق العاده سعى وغيرت اولنديغندن، اخلاف طرفندن اكمالى ممكن اوله بيله جك بر اساس يرينى طوته بيله جكى، ولسانمذك تحديد وتعيينه وتصحيح غلطاته دخى خدمت ايدجكى مامل قويمدر. هله بو كىي مراجعت كتابلرنده آرانيله جق كلمه نك قولايقله بولنوب، معناسنك سهولته تعيينى ايچون الزم ولا بد اولان قاعده واصله رعايت خصوصنده، يكرمى سنه دن برى لغت كتابلى ترتيبيله توغلم وبو وجهله فن لغته اختصاصم يارديميله، بو اثرلك قصورسز

اولديغى ادعا ايدهبيلرم. بزده متداول لغت كتابلرينك چوغنده حروف هجا ترتيبنه لايقيه وتماميله رعايت اولنمقدن بشقه، اكثرىا كلمه لر ايلك حرفلرينك حركه سنه كوره صره لنوب، مثلاً همزه مفتوحه ايله باشلايلر آيرى وهمزه مكسوره ايله بدأ ايدنلر آيرى ديزلمش، وكذلك كاف فارسى كاف عربيدن آيرلمشدر؛ حالبوكه حركه لر خطمزه يازلمديغى كىي، كافك مختلف تلفظلى دخى هر وقت اشارتله تفريق اولنمديغندن، وانسان معناسنى بيلمديكى كلمه نك بالطبع حركاتى دخى بيله ميه جكندن، نرده آرايه جغنى شاشيروب، استفاده ايدهمه مسى طبعيدر. معنالى دخى كذلك بربرندن هيچ بر اشارتله آيرلمقسزين قارمه قارشيق قونيلوب، خانغيلرى مترادف وخانغيلرى مختلف معانيدن اولديغى فرق اولنه ماز.

اشبو «قاموس تركى» ده لغاتك ايلك حرفلرندن صوك حرفلرينه وارنجه يه قدر حروف هجا ترتيبنه رعايت اولنديغى حالده، حركه لره وموهوم اشاراته رعايت اولنما مشدر؛ ومع هذا لغتلك حركات واشارات لازمه ايله تلفظلى تعيين اولنوب، صورت قرائتلرنده شبهه وترده محل براغلماشدر. عربى وفارسيدن مأخوذ اولان كلمه لر تفريق اولنديغى كىي، هر لغتك اقسام كلمه نك خانغيسندن اولديغى دخى مقطعات مخصوصه ايله كوسترلمش؛ وكرك اصل تركجه كرك عربى وفارسى كلمه لك صورت اشتقاق ويا تركيبى شرح اولنمشدر. معانئ مختلفه كثر استعماللرينه كوره رقمه لرله صره لنوب، عين معنابى ترجمه وافاده ايدن كلمه لر فاصله (،) ايله، مثاللر دخى (:) نقتطين ايله آيرلمشدر. اصطلاحات علميه وفنيه ايله لغتك معناسنى دكيشديرن تعبيرات مخصوصه ¶ اشارتيله آيرلديغى كىي، لغتك جنسى دكيشديكنده يعنى اقسام كلمه نك برندن ديكرينه انتقالى، مثلاً اسم ايكن صفت اولمسى، حالنده دخى =، وكلمه وياخود تعبير ايله معناسى آره سنه ده (=) اشارتى وضع اولنمشدر.

اسماء ومصادر عربيه دن الف ممدوده ايله ختام بولانلردن لسانمزه آخرلرنده كى (ء) اسقاط اولنوب، مثلاً (شعراء) يرينه (شعرا) قوللانيليرسه ده، محضاً اساساً همزه نك موجود اولديغى بيلتمك، ومثلاً اضافت حالنده (شعراى عرب) دينله جك يرده، همزه نك اظهاريله (شعراء عرب) ديمك دهافصيح اوله جغندن، اوكا كوره قوللانلمق ايچون، بو همزه لر يازلمشدر.

تاء تأنيثله ختام بولان اسماء عربيه عربيده دائماً يوراولاق (ة) ايله يازيليرسه ده، تركجه ده بعضلى (ه) وبعضلى اوزون (ت) ايله قوللانلديغندن، اشبو قاموسده بو الفته رعايت اولنمشدر. بنالرى تعدى ايچون اولان مصادر عربيه «اولمق، اولنمق، ايدلمك» كىي افعال اعانه تركيه ايله تركيبلرنده لازم ومطابعت بناسنه انتقال ايتدكلرندن، بعض يكى لغت نويسلرمز بونلر مثلاً «افهام = آكلاتمق، آكلاتمق» كىي هر ايكى معنا ايله ترجمه ايتمكى عادت ايتمشلرسه ده، بو فرق صرف تركجه فعل اعانه دن كلوب، مصدر عربيك حد ذاتنده معناسى نه ايسه ينه او، يعنى مثلاً «كسر = قيرمه» و «انكسار = قيرلمه» اولديغندن، بز بو قاعده اساسيه يه رعايت ايدوب، نافله يره تطويل مقال وتشويش اذهاندن توقى ايلدك.

اسماء عربيه نك تركجه ده مستعمل اولان جمع مكسرلرئى صره لرنده درج ايتدكسه ده، معانى وتفصيلاتى مفردلى ماده لرينه تعليق ايدوب، يالكز آيريجه معانئ مخصوصه يه كلنلرى ومفردسز قوللانلايلرى كندى صره لرنده بيان ايدبورز، لسانمزه مستعمل اولان فارسى وعربى تنبيه لرى وصفترك مؤنثلرئى دخى مفرد ومذكرلى صره سنده ذكر ايدبورز.

اصطلاحات فنيه يه كلنجه: معلومدر كه هر فنك اصطلاحات مخصوصه سنى جامع آيريجه جسيم وبعضاً مجلداتدن مركب قاموس خصوصيسى واردر. بو حالده كافه فنونك اصطلاحاتى بو كتابه جمع ايتمك محالدر. آنجق هر بر فنك اصطلاحاتندن برطاقمى عمومجه معلوم ومستعمل، وبرطاقملرى ده يالكز او فنك منتسبين ومتخصصينه مخصوص ومنحصردر. برنجى شقندن اولان اصطلاحات بو كتابه درج اولنوب، ايكنجى شقندن اولانلرندن بالطبع صرف نظر اولنمشدر.

الحاصل، لسانمذك شمديكى حالنه كوره، وبوكونكى كونده ممكن اوله بيله جك درجه ده، مكممل بر لغت كتابى اولمسنه سعى وغيرت اولنمشدر.

نشرى خصوصنه كلنجه: بونى دخى «قاموس عربى» كىي كندى حسابمه چيقارمغه قرار ويهره رك، او صورته اعلان ايتدكدن، وبر ايكى جزئى طبع ايتديردكدن صكره، زمانمزه نشریات نافعه ايله ترقى وتعمم معارفه جلدى خدمتلىر ايفاسنه موفقيتى جمله نك معلومى اولان «اقدام» غزته سى صاحبى جودت بك افندى بو كتابك دخى نشرينى درعه ده ايتمكه طالب اولمغله، ذاتاً محررلكله ناشرلكى جمع ايتمك برى معنوى وديكرى مادى ايكى آغر يوكل آلتنه كيرمك اولديغى بيلديكم حالده، بو كلفته ناچار قاتلانمش اولديغندن، ومشار اليهك بونى دخى سرعت وانتظام ومكمليت مطلوبه ايله نشره موفق اوله جغنى خدمات سابقه سى دلالتيله بيلديكمدن، على الخصوص مملكتمزه طاقت فرسا اولان نشرى غائله سندن قورتملق، وهم ده دوام نشريله اكمالنى تحت تأمينده بولنديرمق ملاحظه سيله، تكليف واقعى همان قبول ايله، نشرى وظيفه سنى كنديلرينه ترك ايلدم.

نسخ یازی ایله مقطعات

ت. تشیه	سمص	اسم مصدر
تا. تاتارجه	سمف	اسم مفعول
تش. تشیه مؤنث	سمث	اسم منسوب
تذ. تشیه مذکر	ش	اسم اشارات
تر. ترکجه	ص	صفت
تق. ترکئ قدیم	صتر	وصف ترکیبی
تک. ترکمانجه	صث	صفت مؤنث
ث. مؤنث	صذ	صفت مذکر
جم. جمع	صش	صفت مشبهه
جمث. جمع مؤنث	ض	ضمیر
جمذ. جمع مذکر	ظز	ظرف زمان
جه. مجهول	ظم	ظرف مکان
چ. چغتایجه	عد	اسم عدد
ح. حال	عب	عدد رتبی
حج. حرف جر	عر	عربی
حد. حرف ندا	غل	غلط
حر. حرف ربط	ف	فعل
حذ. حرف نفی	فا	فارسی
حه. حرف تنبیه	فت	فعل متعدی
د. ادات	فج	فعل مجهول
ذ. مذکر	فد	مفرد
ر. رومجه	فر	فرائسزجه
سم. اسم	فش	فعل مشارکت
سآ. اسم آلت	فط	فعل مطاعوت
ستف. اسم تفضیل	فل	فعل لازم
ستص. اسم تصغیر	ک	کنایه
سش. اسم مؤنث	لا	لاتینجه
سج. اسم جنس	م	معلوم، معروف
سح. اسم خاص	مص	مصدر
سذ. اسم مذکر	مض	مضارع
سز. اسم زمان	مه	مهملات
سف. اسم فاعل	نکا	انکلیزجه
سم. اسم مکان	یتا	ایتالیانجه
سمپ. اسم مبالغه	یو	یونانی

رقعه یازی ایله مقطعات

اد. اداره ملکیه	صو	تصوف (اصطلاح صوفیون)
ار. علم الارض	ط	طب
ان. انشا	طب	طباعت
ب. باغچوانلق	ع	عسکری
با. باقیله، مراجعت ونظر اولنه	عل	عائله لسانی
بح. بحریه	عر	شعر
بیط. فن بیطری	عو	عوام لسانی
تا. تاریخ طبیعی	ف	فقه
تج. تجارت	فل	فلسفه
تش. تشریح	کیم	کیمیا
چ. جغرافیا	ل	لزامسز
چر. جراثقال	ما	مالیه
چرا. فن جراحی	مج	مجاز
ح. حکمت طبیعی	مذ	منطق
حق. حقوق	مر	متروک
د. ادبیات	مع	معدنیات
ر. ریاضیه	مع	فن معماری
زرا. زراعت	مو	موسیقی
سم. استحکام	ن	نادر الاستعمال
ص. فن صیدلانی	نبا	نباتات
صر. صرافیه	ه	هیئت
صذ. صنایع		

اشارات مخصوصه

،	مترادفلى آيرير.
؛	او معنايه متعلق تعبیراتی آيرير.
:	مثاللىڭ باشنه قونور.
=	عبارة آره سته كلن لغت ويا تعبیرله معناسى آره سته كيرر.
« »	لفظى مقصود اولان كلمات وحروفى آيرير.
رقم	معانى مختلفه بى تعداد وتصنيف ايدر.
	معناى دكيشدين تعبیراتی واصطلاحات علميه وفنيه بى آيرير.
==	لغتڭ جنسى دكيشديكنه، مثلا اسم ايكن صفت ويا فعل متعدى ايكن فعل لازم اولديغنه علامت اولوب، آلتنده جنس جديدينك علامتى وضع اولنور.
-	بعض تفصيلات ومطالعاتى آيرير.
()	لغتڭ تضمن ايتىدىكى وآنچق معناسى آكلاشلىق ايچون ذكرى اقتضا ايدن عباراتى احاطه ايدر.
[]	بعض ايضاحات وملاحظاتى ايچنه آير.

و	واو مقبوضه ثقيله: بو، شو.
ق	واو مبسوطه ثقيله: يول، زور.
ف	واو مقبوضه خفيفه: دوز، سوز.
ق	واو مبسوطه خفيفه: كوز، سوز.
ك	كاف عربى: كيم، كار.
گ	كاف فارسى: گل، گز.
گ	ى ويا و كى اوقونان: اگر، گوگرچين.
ك	صاغر كاف: دگيز، اك.
[]	ه فتحه ثقيله: آره، دخی.
[]	ي كسره ثقيله: صره، قاتې.

اخطار. - هر صحيفه نك برنجى ستونى باشنده صحيفه نك برنجى مادنك ايلك اوچ حرفى، واىكنجى ستونك باشنده دخی صحيفه نك صوك ماده سنك ايلك اوچ حرفى كوسترلمشدر، كه بونلرك ايكسنة بر كوز آتلمغله او صحيفه ده نه حرفلردن نه حرفلرینه دك لغتلر مندرج بولنديغى آكلاشيلير.

۱

۲. صبرسزلق معناسى تضمنله برابر حداث وانفعاله دلالت ايدر: آ! بو چوق اولدى؛ آ! بن بويله شى ايستم.

آ د. فعله التحاق ايدوب، ۱. تصديق وتاكيد بيان ايدر، ومدلولك بديهى ويا طبيعى اولديغىنى كوستيرير: اولور آ؛ صاتار آ، كندى ماليدر. ۲. (صيغه شرطيه مخاطبانه ملحق اوله رق) تعجيل بيان ايدر: كلسهك آ؛ يازسهكز آ. [غائبه «يا» قوللانيلىر: كلسهيا؛ يازسهلريا.]

آ ب س. فا. صو. لس. آب آشرنك، آب آتشاره، آب انكور، آب طرب كى تعبیرلر شعرا عندنده شرايدن كنایه در. [آب حیات (وعو. آب و حیات) آب حيوان، آب زندكى = خضر (عم) ك ايچدىكى صوكه ايچنلرى حیات سمردى يه نائل ايتىدىكى مرويدر؛ مچ. لطيف وخفيف صو. آب روان = آقار صو. آب زر = آلتون صوى. عالم آب = بزم عشرت. عو. آب وتاب = رونق، طراوت، تازه لك. آب ودانه = مقدر اولان رزق، قسمت، قدر. آب وهوا = بر مملكتك احوال صحيحه سى.

آ باد سذ. جم. عر. فد: اب. با. اب. آباد ص. فا. شن، معمور. [تركيبانده محل ومكان وبر شيك كثرته بولنديغى كوستيرير: شمس آباد = چوق كوش كورن؛ غم آباد = كدرله مملو. آباد سذ. جم. عر. فد: ابد با. ابد.

آ بادان ص. فا. شن، معمور. [آباد كى.] آبادنلق س. شنك، معموريت. [فارسى ياء مصدر يتله تركجه ده آبادانى استعمال چركيندر.]

۱ س. تركجه ده دخی مسعتمل الفباء عربى نك برنجى حرفيدر. عربيه فتحه بى تقويه ايچون قوللاندیغنده «الف» وكندى باشنه متحرک ويا ساكن اوقنديغنده «همزه» دينليرسه ده، تركجه ده (ا) شكلنده اولاننه الف، و (ء) شكلنده يازيلاننه همزه دينلير. برنجى شكلى ا شكل سريانيسنده، واىكنجيسى x شكل عبرانيسندن مأخوذدر. اك اسكى شكلى بر اوکوز باشى رسمندن عبارت اولمغله، عموم السنه ساميه ده مشترك اولان اسمى ده بوكا دلالت ايدر. تركى الاصل كلمه لرده يالكز باشده همزه كى اوقنوب، آلتنده (و) وياخود (ى) بولنمازسه، همان دائما مفتوح اوقونور. بناء عليه تركى الاصل واجنبى كلمه لرده الف مفتوحه نك (ئه) صورتنده تحريرى عبثدر. همزه دن صوكره الف كليرسه، ايكسى برابر (آ) شكلنده يازيلير. رقم كى استعمالنده يعنى ابجد حسابنده (۱) عددينه اشارتدر.

آ حد. ۱. تحبيله برابر ندا بيان ايدر، يعنى سوهرك واوخشايه رق چاغر مغه يارار: آ بابنك ياوروسى! آ كوزمك بىكى! ۲. تكدير وعتابله برابر ندایه دلالت ايدر: آ جانم! بو نصل ايش! آ حريف! نه در سنك ايتديك! ۳. اخطار وتنبیه ايله برابر بر نوع تأسف وتوكل معناسنى تضمن ايدر: آ برادر! كيمن ايلك مأمول ايدرسك؟ آ قرداش! بن بو ايشك اوله ميه جغنى سويلدى ايدم. - همزه ايله بشلايان اسملردن اول چوق دفعه بر (ى) دخی آلوب، (آى) صورتنده قوللانيلىر: آى اوغل!

آ حد. [ماده آنفده كندن ده ممدود اولوب، كندى باشنه قوللانيلىر. بناء عليه تفريقى الزمدر.] ۱. تعجب بيان ايدر: آ! بو نه در! آ! بونه كوزل آت!

آبادی **س. فا.** هندك دولت آباد شهرنده اعمال اولنان بر نوع اعلا یازی کاغدی. [دولت آبادی دن مخففدر.]

آباقه **س. عم، عمجه. سر.** [احیاسی آرزو اولنور لزوملی کلماتدندر.]

آباقی **فت.** دریغ و منع ایتمک، یاپماق، مخالفت ایتمک، **فر: Refauser.** [یری بوش قالمش اولدیغندن، احیاسی آرزو اولنور.]

آباندیرمق **فت.** (دوهی) چوکتیرمک، ایخلامق. **آبانالمق** **فل.** ۱. بیوک آدیلم آتمق. ۲. آدیملری زیاده آچهرق اولچمک.

آبانمق **فل.** [عر.] «عبا» دن] ۱. بر شیئک اوزرینه قپانمق، اوستنه چوکمک، چوللانمق: فلانک اوزرینه آباندى. ۲. صارقمق، اکلمک: پنجره دن آبانوب باقم. ۳. آدملى آچمق.

آبوز **س. فا.** «آبنوس» دن] اصل هنددن چیقان پک سرت وسیاه بر آغاج. [سیاهلق و سرتلکدن دخی کنایه اولور: آبانوز کسلمک. = **صد.** آبانوزدن معمول: آبانوز اوق.

آبانی **س.** ایپکدن صاریمتراق دالرله ایشلنمش بر نوع قماش که صاریق و سائرده قوللانیلیر: بروسه آبانسی = **صد.** بو قماشدن معمول: آبانى صاریق.

آب حیات **س.** آب حیوان و سائر. **با، آب.**

آبدار **صد. فا.** [آب. داشتن.] ۱. صولی، تر و تازه. ۲. رونقلی، پارلاق. ۳. معنیدار.

آبدارلق **س.** ۱. صولیلق، تازه لک. ۲. رونق، طراوت.

آبدال **س. صد.** [عر.] «بدیل» جمعی اولان «ابدال» دن] ۱. احمق و صافدرون. ۲. بر شیئه عقل یورماز قلندر مشرب و درویش آدم.

آبدالسی **صد.** آبداله بکزر، احمقجه.

آبدالقی **س.** ۱. بدلالق، حماقت. ۲. قلندرلک، صافدرولق.

آبلاق **صد. [عر.]** «ابلق» دن] آقی آق قره سی قره دکرمی چهره لی کنج ایرسی.

آبلوقه **س.** [یتا. Blocco دن] بحرا محاصره: آبلوقه ایتمک، آبلوقه یه آلمق؛ آبلوقه یی بوزمق = خط محاصره یی دلوب کچمک؛ آبلوقه یی قالدیرمق = محاصره یی فسخ ایتمک.

آبلی **س.** [یتا. توسطیله عر.] «حبل» دن] **مجه.** الده طوتیلوب اونکله یلکن قوللانیلان ایپ. [مجه. آبلی یی براقمق = شاشیرمق.

آبنوس **س. فا.** آبانوز. [فارسی ترکیباتده «س» ایله یازلمیلدر.]

آبنوسیه **صد. عر. نبا.** فصیله آبانوسیه = نباتاتک بر صنف مخصوصی. **فر: Ébenacées.**

آبو حدمو. «آبونه!» تعبیرندن مخفف اوله رق ادات تعجبدر.

آبور جبور **س. صد.** لذتسز و صحتیه مضر اوله رق دقتسز پیشمش عادى یمکلره اطلاق اولنور: آبور جبور یمکلر؛ آبور جبور یمیوب ایی بسلنملی. **مجه.** آغزدن کلن، دقتسز، عادى سوز، صاچمه صپان، هذیان: آبور جبور سویلکم.

آبوق صابوق **صد. س.** دوشونمکسزین و صایقلارجه سنه سویلنیلن، مناسبتسز، هذیان قیللندن (سوز): آبوق صابوق سویلکمکه باشلدى؛ آبوق صابوق سوزلر. [صابوق «صابوق» دن مشتق اولوب، «آبوق» ایسه اتباع ایچون لسانمزه چوق قوللانیلان مهملاتدندر.]

آبونه **س. صد.** [فر. Abonné] غزته ورسائل موقوته کبی نشریاته پشیندن آقچه ویره رک بر مدت معینه ایچون مشتری اولان، مشترک: فلان غزته نک آبونه لری چوقدر؛ بر رسائله موقته یه آبونه اولمق.

آبونهلک **س.** ۱. بر غزته و سائر یه آبونه اولمه، آبونه اولانک حال و صفتی، اشتراک. ۲. بر غزته و رسائله موقته و سائر نک بر مدت معینه ایچون پشین ویرلمک شرطیله تخصیص ایدلمش بدلی، بدل اشتراک: فلان غزته نک بر سنه ایچون آبونه لکی

آپ **د.** «آ» ایله باشلار بعض صفتلره کیروب، مبالغه بیان ایدر: آپ آچیق = پک و بستون آچیق؛ آپ آکسز = اصلا خاطره یوگیکن، بغته؛ آپ آشکار، آپ آق. [«آپ» و «آوپ» و «آیپ» صورتلرنده قوللانیلانک عینیدر: آپ ایی، اوپ اوزون، ایپ اینجه کبی.]

آپارتمان **س. [فر. Appartement]** بر قاچ اوطه دن مرکب وبر عائله اقامته الویریشلی دائره. ۲. کرایه ویرلمک اوزره بویله دائره لره منقسم عمار.

آپارمق **مض. آپاریر. فت.** [ترکمان لغتده] ۱. آلوب کوترمک: کچمه نامرد کوپریسندن قو آپارسون صو سنی. ۲. آشیرمق، چالوب چارپمق.

آپاز **س.** [غلطی: هاپاز] ۱. قپالی آوج، مشت. ۲. قپالی آوجه صیغان مقدار: بر آپاز بغدای.

آپازلامق **فل.** (کمی) یلکنک زیاده شیشمسيله روزکاری آوجلامشچه سنه یاواش کیتمک.

آپازلامه **س.** کمینک یلکنی یواش کیتمسيله حاصل اولان خفیف یالپه.

آپاگسز و آپاگسزین، **با، آکسز، آکسزین.**

آپالاق **صد.** ایری و تومبول (کوچک چوجق).

آپش **س.** [آپش و آپوش دخی یازیله ییلیر.] اویلغک ایچ طرفی، بودک ایچ یوزی. آپش ایرلمق، یره کلمک = (حیوان) چاتلامق، باجاقلرینی آچهرق دیکیلوب طورمق.

آپشاق ص. ۱. آبشلی آجیق (حیوان). ۲. قوتدن دوشمش، یورویه مز، تېل.

آپشدرمق فت. ۱. (حیوانی) چوق یورمق، آرتق یوریمکه مجالی اولمیه جق درجه یه کتیرمک. ۲. بیلدیرمق، حرونلا تمق. ۳. (کمی یی) یکی اوجندن دمیرلیوب ویا بغلیوب محکم قاصمق.

آپشمق فل. [آپشمق و آپوشمق دخی یازیله بیلیر. ۱. (حیوان) آبشلینی آچوب چاتلايه قالمق. ۲. بر یه دیکیلوب طورمق، ایلری یه کیده مه مک. ۳. بر ایشک عهده سندن کله مه مک، عاجز قالمق.

آپشپق ص. ۱. قویروغی بجاغک آره سنه آلوب یورغون ویلغین بر حالده کیدن (قورت و سائره). ۲. یوریلوب عاجز قالمش، شاشیرمش (آدم).

آپول ح. سمیز قاز کبی یکی یانه صاللانهرق یوریمکی تصویر ایچون مکرر قوللانیلیر: آپول آپول یوریمک.

آپیقو س. [یتا. مج. ۱. کمینک زنجیری طویلایوب دمیر قالدیرمق اوزره حاضر بولنمسی. = ص. مج. حاضر، تیک، جست وچالاک.

آت س. [اسم دیمک اولان «آد» دن تفریق ایچون (ت) سی متحرک اولدقده، (د) ه تحول ایتمز. ۱. بینک وقوشی و یوک ایچون قوللانیلان معروف چارپا حیوان مونس، بیکیر، فرس، اسب: بینک آتی، قوشی آتی، یاریش آتی، عرب آتی. ۲. بو حیوانک انمه مش ارککی، ایگدش و قیصرق مقابلی، حصان. ۳. آت اوغلانی، اوشاغی = آراهجی و ساییس یماغی، اسپیر. ۴. آت اوینماق = هنر ابراز ایتمک. ۵. آت بازاری = آت و سائر حیوانات آلنوب صاتیلان محل. ۶. آت بالیغی = آفریقانک بیوک نهیرلرنده یوزن جسیم بر چارپاکه لسان یونانده (هیپوپوتام) یعنی ایرماق آتی دینلیر. بالیقله مناسبتی یوقدر. ۷. آت سولوکی = سولوکک ایشه یاراماز جنسی. ۸. آت سیگکی = حیوانلره یاپیشان معروف معجز سیگک. ۹. آت قفاسی = حماقت، بینسزلیک: آت قفالی، احمق، بینسز. ۱۰. آت قولاغی = ماروله بکزر بر نبات. ۱۱. آت قویروغی = بر جنس نبات که عرییده

امسوخ دیرلر. ۱۲. آت کستانه سی = ایری وینمز بر جنس کستانه، که آعاجی سوس ایچون باغچه لرده ویوللرده دیکیلوب، بیاض و پنبه چیچکلیسی اولور. - چغتایچه «آد» یرینه ده «آت» قوللانیلیر.

آتا س. ۱. بابا، والد، پدر، ۲. یاشلی و محترم آدم. ۳. آتابک = بک بابا. ۴. قاین آتا = قاین پدر، زوجیندن بیرینه نسبتله دیکرینک باباسی = جم. آتالر = آبا واجداد، اسلاف. ۵. آتالر سوزی = ضرب مثل.

آتاشه یاخود آتسه **س.** [فر. Attaché] سفارت معیتنده کاتب ملازمی: آتاشه میلتر = سفارت عسکری ملازمی: آتاشه ناول = سفارت بحری ملازمی. ل س.

آتاق ص. [«آتمق» دن] دوشونمکسزین هر ایشه آتیلوب صوقیلان، ملاحظه سز، جری، متهور، صاوروق.

آتاقلق س. دوشونمکسزین هر ایشه آتیلوب قاریشان آدمک حال وصفتی، ملاحظه سزلق، صاوروقلق، جرأت، تهور.

آتالق س. آتا حال وصفتی = بابالق، پدرلک، ابوت.

آتالق ص. ۱. پدر یرینی طوتان، پدرلک ایدن، بابالق. ۲. لالا، مربی. ۳. ترکستانده وزیریه ویریلن عنواندر.

آتدیرمق فت. آتمغه سوق ویا اجبار ایتمک: قورشون، آدیم آتدیرمق. ۲. قیشقیرتمق، صیجراتمق. ۳. پاموق آتدیرمق و سائره. ۴. آتمق.

آترینه س. [ر: Αθρίνη] کومش بالیغینک ایریسی.

آتش س. ۱. اصلی سریانیجه اولوب، فارسیسی «آذر» و ترکجه سی «اوت» در. ۲. اوطون و سائره یانمه سندن حاصل اولان حال و ماده، اوت، نار. ۳. حرارت، قیزغینلق: آتش باصدی؛ صیتمه نك آتشی اینمیدی. ۴. غضب، حدت، شدت. ۵. حیوانک سریع الحركه و پك جانلی و اویناق اولمسی. ۶. اسلحه ناریه نك بردن بوشانمسی: نوبت آتشی؛ آتش تعلیمی. ۷. یانغین، حریق. ۸. آتش آلمق = طوشمق: و مج. بردن بره حدتلنمک. ۹. آتش

آتش فشان یاخود آتش افشان. **ص.** ۱. فاشاندن [آتش صاچان، آتش پوسکورن: کوه آتش فشان = یانار طاغ، برکان.

آتشگده س. ۱. [آتش - گده] زردشتیلرک آتش یاقدقلری معبد، آذرگده.

آتشلک س. ۱. آتش یانان یر، کلخان. ۲. آتش طاشیمغه مخصوص قاب. = ص. ۱. آتسه یارار: آتشلک اودون. ۲. نار جهنمه مستحق: آتشلک آدم.

آتشلندیرمک فت. آتش ویرمک، طوتیشدیرمق. ۱. مج. ۲. زیاده قیزدیرمق. ۳. (فساد و شقاقی) تشدید ایتمک.

آتشلنمک فل. آتش آلمق، طوتیشمق. ۱. مج. ۲. زیاده قیزمق، پرحدت اولمق. ۳. کسب شدت ایتمک، آزمق.

آتشلی ص. ۱. حرارتلی، قیزغین. ۲. جست وچالاک، زیاده سرعتلی و جانلی (آت و سائره).

آتشناک ص. ۱. آتشلی، حرارتلی، قیزغین. ۲. آتشی **ص.** ۱. آتش رنکنده، آچیق قزیل. = س. جهنم زبانسی. جم: آتشیان.

آتشین ص. ۱. آتشدن معمول ایمش کبی پک قیزغین و حرارتلی، شدید، حدید.

آتقی س. [«آتمق» دن] ۱. نسجده آریشک اوستنه کلن و میکیکله آتیلان آرغاج تلی. ۲. ایکن دمتلرینی یوکسکه آتمغه مخصوص بیوک یابه. ۳. اوموزه ویا آرقه یه آتیلان شال و سائره.

آتقلامق فت. میکیکله آتقی یی آتهرق نسج ایتمک. ۱. آتلاتمق **فت.** ۲. برینی آتلامغه و صیجرامغه سوق و اجبار ایتمک. ۳. کچیرمک، آشیرمق، صاومق: بر خسته لغی، بر بلایی آتلاتمق.

آتلامباج س. چوچقلرک آتلامه اویونی.

آتلامق فل. [«آت» دن] ۱. آت کبی قالقوب فیرلامق، صیجرامق. ۲. فیشقیرمق. = فت. ۱. کچمک، اوستندن کچوب برامق: اوقورکن ایکی سطر آتلا دی. ۲. آشمق، اوتیه کچمک: شو طاغی

ایتمک = شهریر سلاح ایتمک، تفنک ویا طبانجه بوشاتمق. ۲. آتش بهاسنه = پک بهالی. ۳. آتش پوسکورمک = زیاده اوفکه لنمک. ۴. آتش قایغی = یانغین ایچون طولومه یی طاشیمغه مخصوص بیوک قایق؛ و (بالتعمیم) او شکل و بیوک لکده قایق. ۵. آتش ویرمک = یاقمق، طوتیشدیرمق. ۶. آتسه ویرمک = یاقمق، احراق ایتمک؛ مج. فساد قاریشدیرمق. = ص. مج. پک قیزغین، پک حرارتلی و شدتلی.

آتش افشان ص. ۱. آتش فشان.

آتش انگیز ص. ۱. [آتش - انکیختن] آتش القا ایدن، پک شدتلی.

آتشبار ص. ۱. [آتش - باریدن] آتش یاغدییران، پک شدتلی ویا حرارتلی: آه آتشبار.

آتشباز س. ۱. [آتش - باختن] آتشله اوینایان حقه باز.

آتش بالیغی س. صاردلیه یاپیلان بر جنس کوچک بالیق.

آتش بوجگی س. آرقه سنده فوسفوری اولوب وقت وقت پارلیان معروف بوجک.

آتشپاره س. ۱. [آتش - پاره] آتش پارچه سی، قیغلیجیم، شراره. ۲. مج. پک شدتلی و بهادر آدم.

آتشپرست س. ۱. [آتش - برستن] آتسه طاپان، زردشتی، گبر.

آتشپرستلک س. آتسه طاپمه، آتسه طاپانلرک حال و صفتی و مذهبی، اسکی ایرانیلرک زردشت طرفندن وضع اولنمش دینی.

آتشچی س. واپورده قزانک آتشنی یاقوب اداره ایتمکه مأمور آدم.

آتشجیلک س. واپور آتشجیسینک صفت و مأموریتی.

آتشخانه س. ۱. آتش یانان یر، اوجاق.

آتشدرمق آتشدیرمه. ۲. با: آتیشدیرمق.

آتش زبان ص. ۱. [آتش - زبان] دیلندن آتشلر پوسکورور کبی فوق العاده مؤثر و شدتلی سوز ویا شعر سویلین.

آتلاسهق. || آدیم آتلامق = قوت یتدیکی قدر آدیم
آچه رق صیچرامق.

آتلامه **س.** آتلامق فعلی، آتلاش. **با:** آتلامق. ||
آتلامه طاشی = چامورلی یولک بر طرفندن دیگر
طرفنه کچمک ایچون قونمش طاش.

آتلاندرمق **فت.** «آت» دن [برینه آت قزاندرمق،
آتلی ایتمک، آته بیندیرمک.

آتلانغیچ **س.** درهنگ اوتیه سنه کچمک ایچون صویک
ایچنه موضوع آتلامه طاشی.

آتلنمق **فل.** ۱. آت کبی قالمق، شاخلانمق. ۲. آت
ایدنمک، آتلی اولمق، آته بینمک. ۳. کچیرلمک،
اونودلمق: بو یازیدن بر سطر آتلانمشدر. || آتلانان
آتلانانه = قاچان قاچانه.

آتلایش **س.** آتلامق فعلی، آتلامه. **با:** آتلامق.

آتلیمق **فل.** ۱. طرح ورمی اولنمق: بو کاغد نیچون
بورایه آتلیمش؟ ۲. اعتباردن دوشمک، نظر اعتباره
آلنماق: آتیه جق آدم دکلدر. ۳. ایلریه وارمق،
تهورله مداخله ایتمک. ۴. تخته کبی چارپیلوب
بوکلمک.

آتلیمه **س.** آتلیمق فعلی، آتلیش. **با:** آتلیمق.

آتلی یاخود آتلو. **س.** **صد.** آته بینمش، سوار، فارس.
|| آتلی قارینجه = قارینجهنگ بر بیوک جنسی. ||
آتلی قرهجه = چوققلرک بینمسنه مخصوص
تختهدن تکرلکلی آت.

آتلپش **س.** آتلیمق فعلی، آتلیمه. **با:** آتلیمق.

آتماجه **س.** «آتمق» دن [تانیس اولنه رق قوشلره
صالديريلان بر جنس بیرتیجی قوش. **فا.** باشه **و.ع.**
بوندن معرب باشق دینور.

آتمق **فت.** ۱. بر شیئی الدن براقوب آز چوق فیرلاتمق،
رمی: النده کی طاشی آتدی. ۲. ایچریدن طیشاریه
چیقاروب دفع وطرر ایتمک: اودن آتدیلر؛ سوغاغه
آتدیلر؛ اوستندن آتدی. ۳. براقمق، ترک ایتمک:
باباسنی بر کوشه یه آتمش. ۴. آچمق، سرمک،
اوسته آلمق، اورتمک: اوموزمه بر شال آتدیم؛ بو
کیجه بر یورغان دهآ آتملی. ۵. دوشورمک، ازاله

ایتمک، غائب ایتمک: رنکنی، توینی، اثوابنی آتدی.
۶. صاچمق، سریمک، طاغیتمق: تخم آتمق. ۷.
دوکمک، قومق، وضع والقا ایتمک: انباره ذخیره
آتمق؛ قیشلق کموری آتمق. ۸. اورمق، پاپیشدیرمق:
طوقات آتمق؛ چفته آتمق. ۹. اوزاتمق، صونمق:
ال آتمق. ۱۰. بوشاتمق، تشهیر ایتمک: تفنک،
طوب، طبانجه آتمق. ۱۱. تأخیر، تعویق، امهال
ایتمک: صکره یه، یارینه آتدی. ۱۲. عطف واسناد
ایتمک، یوکلمتک: قباحتی فلانه آتدیلر. ۱۳.
دوشورمک، یاتیرمق: یره آتدیلر. || آدیم آتمق =
یوریمک. || بگز آتمق = صارامق، صولمق. ||
پانبوق آتمق = علاج یایله پانبوغی قبارتمق. ||
پرندهدن آتمق = اغفال ایتمک. || پوستکی آتمق =
یوها باغرمق، ترذیل ایتمک. || تمل آتمق = وضع
اساس ایتمک. || جان آتمق = چوق آرزو ایتمک،
تهالکله ایسته مک. || چکّه آتمق = جان چکشمک،
حالت نزعده بولنمق. || حرف سوز آتمق = ۱.
طولایسیله تعریض ایتمک. ۲. طاقلمق، معاشقه
ایتمک. || طاش آتمق = اعتراض ایتمک، علیهنده
بولنمق. || طوبی آتمق = افلاس ایتمک. || طیه یی
آتمق = چوق حدتلنوب تهور ایتمک. = قاش آتمق
= اشارت وغمزه ایتمک. || قاشیق آتمق = حرصله
وچوق یمک. || قپاغی آتمق = صاوشوب قورتلمق.
|| کوز آتمق = طمع وغبه ایتمک. || گوگده یه آتمق
= یمک. || لاف آتمق = کوزه لک ایتمک، لزومسز
یره چوق سویلمک. || نعره آتمق = باغرمق. || یابانه
آتمق = اعتبار ایتیمه مک، صایمامق. = **فل.** ۱.
اساسسز سوز سویلمک، یالان سویلمک. ۲. تفاخر
ایتمک، اصلسز شیلرله افتخار ایتمک. ۳. اورمق،
اوینماق: نبضی آتیور. ۴. آچلمق، سوکمک: شفق،
طاك آتمق. ۵. بوشانمق، آتش آلمق: بو تفنک
آتمیور. ۶. بر شینگ کناری قیریلوب چنتلمک. ۷.
صولمق، اوچمق: بگری آتدی. || آتوب طوتومق =
بیپروا اصلسز شیلر سویلمکله تفاخر ایتمک.

آتمه **س.** آتمق فعلی، آتیش. **با:** آتمق.

آتی **صد.** **عر.** **ث:** آتی. «آتیان» دن **سف.** ۱. کله جک
اولان، اوکده بولنان، مستقبل، ماضی و حال مقابلی:

= آج ایکن، دهآ بر شیء یمه دن. = **س.** آجلق،
جوع: آجندن اولمک.

آجال **سذ.** **جم.** **عر.** **فد:** اجل **با:** اجل.

آجر **صد.** **عر.** **ث:** آجره. «اجر» دن **سف.** **ح.** بر
شیئی اجاره یه ویرن.

آج گوزلی **صد.** طمعکار، طویماز، حریرص.

آج گوزلیک **س.** طویمازلق، طمعکارلق، حرص.

آجل **صد.** **عر.** **ث:** آجله. «اجل» دن **سف.** **ح.** وعده یه
مربوط، وعده سی حلوننده وقوع بوله جق اولان:
[ضدی: عاجل].

آجلا **ح.** **ح.** وعده یه مربوط اوله رق، وعده سی
حلوننده اجرا اولنمق اوزره.

آجلق **س.** ۱. طوق اولمیانک حالی، یمکه اشتها یی
موجب حال، جوع: آجلق چکمک. ۲. قیتلق،
قحط.

آجنته **س.** [آنتا. **Agente**] ۱. بر واپور شرکتک هر
اسکله ده کی مأموری. ۲. بر شرکت ویا اداره نگ
آخر مملکتده کی وکیلی. ۳. بو مأمور ویا وکیلک
مأموریتی واداره خانه سی.

آجتمق **با:** آجینمق.

آجور **س.** بر جنس خیار.

آجی **صد.** ۱. طاتلینک ضدی، مر، تلخ. آجی علاج.
۲. ایچلمکه صالح اولمیان، طوزلی: آجی صو.
۳. طبعه خوش کلمین، سرت، درشت، ناهموار:
آجی سوز. ۴. قولاغه بد کلن: آجی **س.س.** ||
آجی آغاج = قواسیا. || آجی الما = ینمز بر الما.
|| آجی بادم = آجیمتراق وسرت قوقولی بر جنس
بادم. || آجی چاپا = بر جنس بالیق. || آجی خیار
= ابو جهل قارپوزی. || آجی مارول = هندبا نوعی.
|| آجی یونجه = یونجه نگ بر جنسی. = **ح.** بد
وناخوش صورته: آجی آجی باغیرمق. = **س.**
آجیلق، مرارت: آجیسی ایچنده در.

آجی **س.** [اصلی: آجیق] ۱. درد، کدر، الم. ۲.
آغری، صیزی، وجع. ۳. مصیبت، ماتم، یاس. ۴.
انتقام، اوج. || جان، یورک آجیسی = پک آجینه جق

زمان آتیده = کله جک زمانه: ایام آتی = کله جک
کونلر. ۲. اوکده، زیزده مسطور و محرر بولنان: بر
وجه آتی؛ وجه آتی اوزره. || آتی الذکر، آتی البیان
= آلت طرفده ذکر و بیان اولنان = **سذ.** کله جک
زمان، استقبال: آتیده ظهور ایده جک وقوعات؛
آتیدن بحث ایتمک؛ آتییسی قراگلق.

آتیا **ح.** **عر.** اوکده، ایلریده، زیزده: آتیا بیان
اولنه جغی اوزره.

آتیچی **صد.** ایی سلاح آتان، نشان آلوب اورمه ده
ماهر، نشانجی.

آتیش **س.** ۱. آتمق فعلی وطرزی، آتمه. **با:** آتمق. ۲.
نشانجیلق. ۳. تفاخر مقصدیله سویلنمش فاحش
یالان.

آتیشدیرمق یاخود آتشدیرمق. **فت.** ۱. سوکوب صایمق،
برینگ قباحتلرینی صایه رق عتاب و سرزنش ایتمک،
۲. عجله ایله یمک.

آتیشمق **فشد.** ۱. اورشمق، طاش و سلاحله بربرینه
اورمق. ۲. بربرینی سوگه رک غاوغا ایتمک.

آتیق **س.** سوت ویغورت چالقامغه مخصوص
کوچوک یاییق.

آتیم **س.** ۱. اسلحه ناریه نگ بوشادلمسی، آتلمسی،
انداخت. ۲. قورشون منزلی، قورشونک یتیشدیکی
مسافه. ۳. سلاحک بر دفعه آتلمسیچون اقتضا ایدن
باروت وسائره: بر آتیم باروت.

آثار **سذ.** **جم.** **عر.** **فد:** اثر **با:** اثر.

آتام **سذ.** **جم.** **عر.** **فد:** اثم. **با:** اثم.

آثم **صد.** **عر.** **ث:** آثمه. «آثم» دن **سف.** گنهکار،
صوجلی.

آج **صد.** ۱. طوق اولمیان، یمکه اشتها سی اولان،
کرسنه، جایع. آدم ویا حیوان وقارنه صفت اولور:
آجم: قارنم آجدر: آج قالمق. ۲. طویماز، طمعطار،
حریرص: نه آج آدم! ۳. فقیر، محتاج: آج طویورمق.
۴. قوراقدن زیاده قاورلمش: آج طوپراق. || آج
آجنه = آج اوله رق، بر شیء یمکسزین. || آج
طویورمق = ۱. فقرایی اطعام ایتمک. || آج قارننه

حال. || قویروق آجیسی = کین. || آجی چیقارمق = تلافی مافات ایتمک.

آچیمق فت. ۱. آجیمغی موجب اولمق، آغریتمق، آغری وصیزی ویرمک: المی آجیتدم. ۲. جفا واذیت ویرمک.

آچیراق صد. آز آجی، آجی یه چالار، آجیمسی، آجیمراق.

آچیرغنمق فت. ۱. آجیوب مرحمت ایتمک، ترحم ایتمک. ۲. حمایه و تصاحب ایتمک. **مر.** [احیاسی الزمدر].

آچیرغه سد. بیان تورپی دینلن بر جنس نبات.

آچیق سد. ۱. کدر، الم. ۲. ماتم، یاس. **با:** آجی.

آچقیدریمق فت. ۱. آج قومق، آجلغه مبتلا ایتمک. ۲. آجلق ویرمک، اشتها آچمق.

آچقلاقنمق فل. ماتمه بولنمق، یاسلی اولمق.

آچقلمق فج. آجلق حس اولنمق: شمیدین آچقلماز.

آچقلی صد. ۱. مؤلم، مؤثر، فجیع: آچقلی حکایه. ۲. ماتملی، یاسلی: قدینجغز آچقیلیدر.

آچقمق فل. آجلق طویمق، آج اولمق: چوق آچقیدم؛ قارنم آچقیدی. **|| مج.** چوق آرزو ایتمک.

آچقلاقنمق فل. آجی اولمق، مرارت کسب ایتمک: بو صلاتهلق آجیلانمش. **[چ:** آجینمق. **|| مج.** شدت وحدته کلوب بدخو اولمق.

آچقلاق سد. آجی اولان شیئک حالی، مرارت، تلخی. **|| مج.** سرتلک، شدت، علف.

آچیمراق صد. آجی یه مائل، آجیجه، آجیمسی.

آچیمق فل. [اصلی: آچیمق] ۱. آغریتمق، وجعی موجب اولمق: الم آجیور. ۲. کدر و تأسف ایتمک، مرحمت کلمک: شو آدمک حالنه آجیرم. ۳. اسیرکهمک، قیه مامق: امکمه آجیرم.

«آغریتمق» ایله «آچیمق» و «صیزمق» آره سندکی فرق شودرکه: آغری دهاساسلی ودرین، آجی سطحی لکن دهامؤثر

ویاقیجی اولور؛ صیزی ایسه باشلجه سیکیرده نوبت نوبت کلوب کچندر.

آچقیدریمق فت. مرحمت کتیرمک؛ آجیمغه سوق ایتمک. رقتی موجب اولمق.

آچیمق فج. کدر و تأسف اولنمق: حالنه آجینیر.

آجینهجق صد. شایان مرحمت، جالب تأسف: آجینهجق بر حالدهدر.

آجیق سد. [یتا. Aggio] آقچه فرقنک معاملات صرافیه سی.

آچار سد. ۱. آناختار، مفتاح. [آناختار رومجه اولوب، اصل ترکجه سی آچاردر]. ۲. اشتها آچیمغه مخصوص ترشی وسائره.

آچدیریمق فت. ۱. بشقه سی واسطه سیله آچمق، آچیمغه سوق و اجبار ایتمک: قیوی آچدیردم. **با:** آچق. ۲. بردها ایشلنمه مش خام اراضی یی سورمک. **||** آغز آچدیریمق = سویلمکه مجبور ایتمک. **||** کوز آچدیرمامق = پک صیقی طوتوب بر شیئه مساعده ایتمه مک.

آچقی سد. جلا، پرداخت، لوستره.

آچقچی سد. جلا و پرداخت ویرن صنعتکار.

آچلمق فل. ۱. فتح و کشاد اولنمق: قپو آچلدی. ۲. طاغلمق، چکلمک، مندفع اولمق: بلوطلر، غلبه لک آچلدی. ۳. تمیزلنمک: بو بز آجیلیمور. ۴. براق و آجیق اولمق: هوا آچلدی. ۵. یاپراقلاقنمق: کل، چیچک آچلدی. ۶. نشئه لنمک، انشراح درون پیدا ایتمک: انسان کز مکله آچیلیر. ۷. محجوبیت و طوتونلقدن قورتیلوب سربستلنمک. ۸. وسعت پیدا ایتمک: او طه آچلدی. ۹. اوزاغه، انکینه صالمق: واپور آچلدی. ۱۰. بدأ ایتمک، باشلامق: مجلس آچلدی. ۱۱. موقع بحثه قونمق، کچمک: سوز آچلدی. ۱۲. ظهور ایتمک، حاصل اولمق: ایش آچلدی. ۱۳. بوش قالمق، منحل اولمق: فلان مأموریت آچلدی. ۱۴. کشف راز ایتمک، امنیت ایدوب هر شیئی سویلمک: بکا آچلماز. **||** آرا آچلمق = بوزیشمق.

آچماز صد. کتوم = سد. سطرنج و دامه اویونلرنده خصمی اصرار ایده جک اویون، خدعه.

آچمازلق سد. کتم اسرار، کتوملک.

آچمق مض. آچار. **فت.** ۱. قبالی شیئی فتح و کشاد

ایتمک: قپویی آچمق. ۲. اورتیلی شیئدن اورتی یی قالدیرمق: باش آچمق. ۳. قاتلانمش شیئی چوزمک: بوغچه، بیراق آچماق. ۴. دلمک، قازمق: دلیک، قپو آچمق. ۵. بر شیئدن موانع دفع ایدوب سربست براقمق: یول آچمق. ۶. طیقالی شیئدن طیقاجی چیقارمق: شیشه، بوری آچمق. ۷. ککیشلمک، توسیع ایتمک: او طیی، باغچه یی، میدانی آچمق. ۸. قازوب حرث و زراعت ایتمک، ایشلمک: تارله، اراضی آچمق. ۹. آره لغی توسیع ایدوب سیرکشدیرمک: پارمقلغی آچمق. ۱۰. یوفقه حالنه قومق: خمور آچمق. ۱۱. تطهیر ایتمک، تمیزلنمک: چماشیری آچمق. ۱۲. جلا و پرداخت ویرمک. ۱۳. عمومه عائد بر بنا تأسیس و اداره ایتمک: مکتب، تیاترو آچمق. ۱۴. ایضاح و تفصیل ایتمک: عبارهی، سوزی آچمق. ۱۵. درمیان ایتمک: سوز، بحث آچمق. ۱۶. امنیت ایدوب سویلمک، کشف راز ایتمک: بکا بر شی آچمدی. ۱۷. چوزمک، حل ایتمک: دوکم آچمق. **||** آدیم آچمق = عجله ایله یوریمک. **||** آغز آچمق = سویلمک: اطالۀ لسان ایتمک. **||** اشتها آچمق = اشتها کتیرمک. **||** ال آچمق = دینلمک. **||** باش آچمق = بد دعا ایتمک. **||** بیراق آچمق = قیام ایتمک. **||** جیغیر آچمق = یکی بر طرز و اصول ایجاد ایتمک. **||** دفتر آچمق = اعانه طوپلامق. **||** فال آچمق = تفأل ایتمک. **||** قپو، یول آچمق = بر ایشده بشقه لرینه نمونه اولمق. **||** قلم آچمق = یونتمق. **||** کوز آچمق = تیقظ و بصیرت اوزره بولنمق، غفلت ایتمه مک = **فل.** ۱. یاپراقلاقنمق: چیچک، آغاج آچمق. ۲. براق و بلوطسز اولمق: هوا آچمق ایستیمور. ۳. جلالنمق. ۴. آچیمه وارمق، انکینه آچلمق: کمی آچدی.

آچمه سد. ۱. خام طوپراقدن یکی تارله یه تحویل اولنمش یر. ۲. آصیلوب یوزلمک ایچون قویونک بجاغنه آچیلان دلیک.